

Білецька Д.О.

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Бондаренко Н.О.,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

ТРУДОВА ЕКСПЛУАТАЦІЯ ДІТЕЙ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ - ЗАГРОЗА СТАЛОМУ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

В міжнародному праві трудова експлуатація дітей розглядається як «дитяча праця» і часто визначається як робота, яка позбавляє дітей їхнього дитинства, потенціалу, гідності, яка завдає шкоди фізичному та розумовому розвитку [1]. Найпоширеніші типи експлуатації дітей включають боргову кабалу, торгівлю, участь у збройних конфліктах, примусову злочинну діяльність, використання у сільському господарстві, видобутку корисних копалин, використання у фабричній та домашній роботі [2].

Домашня праця включає різноманітні роботи та послуги, деякі з яких не є експлуатацією дитячої праці. Експлуатація має місце, коли діти працюють у секторі домашньої роботи у віці, молодшому за встановлений законом, і потрапляють у небезпечні умови. Також це може бути будь-яка домашня робота, яка заважає навчанню дитини. У багатьох випадках експлуатація домашньої праці є «прихованою», оскільки очікується, що діти, особливо дівчата, будуть робити свій внесок у домашнє господарство та готуватися до дорослого життя. За даними Міжнародної організації праці, діти стикаються з підвищеним ризиком, коли живуть у домогосподарстві, де вони працюють. Без постійного контакту з батьками або друзями дитини роботодавцям набагато легше експлуатувати дитину [2].

Необхідність укладання трудового договору при роботі у домогосподарстві та необхідність проходження медичного огляду, покликані захищати права працюючих неповнолітніх. Зокрема, у разі укладання договору, вони будуть мати офіційний трудовий досвід, який допоможе у подальшому працевлаштуванні. Проходження медичного огляду убезпечить дитину і батьків від проблем, які можуть виникнути у дитини при надмірному навантаженні, навіть при роботі в домогосподарстві по догляду за тваринами і рослинами.

За даними Міжнародної організації праці у світі станом на 2020 рік близько 160 мільйонів дітей працювали, щоб заробити собі на життя, замість того, щоб ходити до школи. Це майже кожна 10-та дитина. Генеральний директор МОП Гілберт Хунгбо заявляв, що вперше за 20 років цей показник зростає. Більшість тих, хто залучений до дитячої праці працюють у сільському господарстві (70%) і ця цифра зростає. Діти часто допомагають своїм батькам у вирощуванні врожаю, «в основному для сімейного споживання», і що хоча не вся ця робота вважається дитячою працею, «для дуже багатьох дітей їхня робота, особливо в сільському господарстві, виходить за межі безпеки та благополуччя та переходить у форму праці, яка може завдати шкоди їхньому здоров'ю чи освітнім можливостям» [3].

Дослідження показують, що в країнах, які постраждали від збройних конфліктів, відсоток дітей, залучених до дитячої праці, на 77% перевищує середньосвітовий показник, а відсоток дітей, залучених до небезпечної та шкідливої роботи, на 50% перевищує світовий показник [4].

За даними ЮНІСЕФ діти, які опиняються у країнах, що постраждали від збройних конфліктів, працюють на будівництві, в авторемонтних майстернях,

металообробних заводах та інших галузях промисловості, і навіть приєднуються до озброєних груп, щоб заробити на існування [4].

Міжнародна практика виділяє такі види дитячої праці під час збройних конфліктів як: використання дітей, як солдатів та на допоміжних роботах в зоні бойових дій. Якщо використання осіб до 18 років безпосередньо у військових діях регулюється міжнародним та національним законодавством, то допоміжні ролі контролювати дуже важко, адже немає чіткого механізму їх виявлення.

Про загрози використання дитячої праці свідчать дослідження в країнах, які мають економічні проблеми, або переживали збройні конфлікти. Наприклад, було проведено емпіричне дослідження впливу дитячої праці на академічні досягнення в 10 франкомовних країнах Західної та Центральної Африки. Воно показало, що дитяча праця знижує навички з читання та математики для дітей до 12 і старше 13 років. Автори дійшли висновку, що дитяча праця перешкоджає накопиченню людського капіталу в африканських країнах, і це відбувається ціною майбутнього процвітання. Виникне порочне коло, з одного боку, дитяча праця може допомогти бідним сім'ям і дітям вижити, з іншого, рання робота порушує право дітей на якісну освіту, тому люди просто виживають у стані постійної бідності [5].

Дельпрато М. та Акісампонг К. використовували стандартизовані результати тестів у 15 країнах Латинської Америки також виявили, що дитяча праця знижує успішність учнів. Дослідники розглядали ширший набір факторів впливу (наприклад, демографічні фактори, попередні досягнення, батьківський внесок у освіту на рівні домогосподарства, а також інфраструктуру школи та проксі для ринку праці через розмір громади тощо [6]. Схожі результати були отримані у Бразилії [6,5], Китаї [7] та багатьох інших країнах.

Але деякі вчені надали докази незначного, а іноді й позитивного впливу дитячої праці на навчання. Ли Д. та Емерсон П. виявили, що робота та навчання можуть бути частково взаємодоповнюючими благами, якщо трудова діяльність передбачає навчання через роботу, і тому працевлаштування потенційно може принести користь академічним досягненням [6;5].

Внаслідок військових дій українські діти гинуть, страждають від обстрілів, піддаються депортації та сексуальному насиллю, стають сиротами, внутрішньо переміщеними особами та біженцями, не мають повноцінного доступу до освіти. Ці цифри відносно відомі і мають стати доказом злочинів проти людяності [8]. Але проблема трудової експлуатації дітей важко піддається статистичному аналізу, адже військові дії негативно вплинули на економічний стан багатьох родин особливо внутрішньо переміщених осіб, діти та дорослі страждають на посттравматичний синдром. Всі ці фактори підвищують ризики експлуатації та жорстокого поводження з дітьми.

Відомо, що в Україні спостерігається падіння успішності в усіх предметних галузях дослідження. Однією з причин цього є повномасштабна війна. «Війна впливає на успішність і ментальне здоров'я школярів в Україні й залишає шрами, які ще довго відчуватимуться. Як показали дані дослідження PISA, наслідком цього стало те, що українським дітям складніше досягати успіхів у навчанні, – зазначив голова представництва ЮНІСЕФ в Україні Мунір Мамедзаде. – Щоб упоратися з цим серйозним викликом, критично важливо підтримувати спільні зусилля уряду й партнерів з освітнього сектору в розробленні та впровадженні загальнонаціональної стратегії відновлення освіти [9]».

Список використаних джерел:

1. Child Labour. United Nations. URL: <https://violenceagainstchildren.un.org/content/Child%20Labour>
2. Child Labor 101: Meaning, Examples, Learning Opportunities. URL:

<http://surl.li/rgbyv>

3. One in every 10 children works – instead of going to school. *United Nations. Economic Development*, 12 June 2023 URL: <https://news.un.org/en/story/2023/06/1137567>

4. Takano K. No. 110 Towards Eliminating Child Labor in Armed Conflict: Relevance to UN PKO@PKO Now! Secretariat of the International Peace Cooperation Headquarters. URL: https://www.cao.go.jp/pko/pko_e/organization/researcher/atpkonow/article110.html

5. Lee J., Kim H., Rhee D-E. No harmless child labor: The effect of child labor on academic achievement in francophone Western and Central Africa. *International Journal of Educational Development*. Volume 80, January 2021. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0738059320304673>

6. Emerson P. M., Ponczek V., Andr Portela Souza A.P. Child Labor and Learning. *Economic Development and Cultural Change*, University of Chicago Press, 2017. vol. 65(2), pages 265-296. URL: <https://ideas.repec.org/a/ucp/ecdecc/doi10.1086-688895.html>

7. He H. Child labour and academic achievement: Evidence from Gansu Province in China. *International Journal of Educational Development*. Volume 38, April 2016, Pages 130-150. URL: <http://surl.li/rggwp>

8. День захисту дітей: скільки маленьких українців постраждали від російської агресії. Аналітичний портал «Слово і діло» 1 червня 2023. URL: <http://surl.li/rgbtk>

9. Результати міжнародного дослідження якості освіти PISA-2022. 05 грудня 2023 р. Міністерство освіти і науки України. URL: <http://surl.li/nypqe>